

Advies over het Marien Ruimtelijk Plan en zijn milieueffectenrapport

- Op vraag van vice-eerste minister en minister van Economie, Consumenten en Noordzee Johan Vande Lanotte, in een brief dd 27 juni 2013
- Voorbereid door de werkgroep Biodiversiteit en Bossen
- Goedgekeurd door de algemene vergadering via schriftelijke procedure
- De oorspronkelijke taal van dit advies is het Nederlands

1. Context

- [a] De ministerraad keurde op 24 mei 2013 het ontwerp van Marien Ruimtelijk Plan (MRP) goed. Het gaat om een plan dat de verschillende menselijke activiteiten in de Belgische zeegebieden ruimtelijk organiseert, op basis van economische, sociale en ecologische doelstellingen. De bevoegde minister vroeg gericht advies over het ontwerpplan aan een aantal instanties, en consulteerde de aangrenzende landen. Tevens organiseerde de FOD Leefmilieu een openbaar onderzoek over het MRP dat op 29 september afgesloten wordt. Na het verwerken van de commentaren zal het plan opnieuw aan de ministerraad voorgelegd worden, en na goedkeuring volgt de bekrachtiging in een Koninklijk Besluit. Het MRP heeft een looptijd van zes jaar (tot 2019) en kan na akkoord in de ministerraad tussentijds gewijzigd worden mits een specifieke procedure.
- [b] De FRDO ontving per brief van 27 juni 2013 een vraag om advies over het MRP en zijn milieueffectenrapport¹ van vice-eerste minister en minister van Economie, Consumenten en Noordzee Johan Vande Lanotte. Dat de raad geraadpleegd zou worden, was vastgelegd in artikel 4 § 2 van het KB van 13 november 2012 “betreffende de instelling van een raadgevende commissie en de procedure tot aanneming van een marien ruimtelijk plan in de Belgische zeegebieden”. Het Bureau van de FRDO van 11 juni 2013 vroeg aan de werkgroep Biodiversiteit en Bossen van de raad om een krachtlijnenadvies uit te werken. In dit advies formuleert de raad eerst een algemene evaluatie, en gaat nadien dieper in op enkele specifieke thema's.

2. Advies

2.1. Algemeen

- [1] In de eerste plaats waardeert de FRDO dat er een Marien Ruimtelijk Plan komt voor het Belgische deel van de Noordzee. In dit gebied vinden immers diverse menselijke activiteiten plaats, die elkaar beïnvloeden en ook een impact hebben op het mariene milieu: scheepvaart, visserij en aquacultuur, natuurbehoud, energie-opwekking, toerisme, zand- en grindontginning, kustverdediging tegen overstroming ... Het was daarom absoluut noodzakelijk een plan tot stand te brengen dat deze verschillende activiteiten en hun impact in kaart brengt, en een regeling voorstelt voor de locatie en de omvang ervan.
- [2] Net zoals op het vasteland, is op zee een ordening nodig waarbij voor diverse belangen een bestemming gezocht wordt in de schaarse ruimte. In die zin vormt het MRP niet alleen een regelgevend kader voor conflictuele activiteiten, maar ook voor meervoudig gebruik van de ruimte, complementaire projecten en win-winsituaties. De ambitie om economische, sociale en

¹ Deze documenten kunnen elektronisch geraadpleegd worden via de [site met raadplegingen](#) van de FOD Leefmilieu

milieudimensies in het Plan te integreren, is kenmerkend voor het duurzame-ontwikkelingsdenken dat de FRDO bepleit.

- [3] Een ander aspect van duurzame ontwikkeling is de “governance”-dimensie. Voor een goed bestuur is participatie een noodzakelijke voorwaarde, waarbij alle betrokken maatschappelijke actoren met hun standpunten kunnen bijdragen tot het besluitvormingsproces. Het MRP beantwoordt ook aan dit criterium: naast overheidsinstellingen op verschillende beleidsniveaus werden ook diverse maatschappelijke actoren bij het Plan betrokken (onder meer via de adviesvraag aan de raad) en kregen organisaties en burgers de kans zich erover uit te spreken (via het openbaar onderzoek). De FRDO waardeert deze inspraakprocedure, maar meent dat een langere consultatietermijn nuttig zou zijn geweest om tot gezamenlijke consensuele standpunten van de maatschappelijke actoren te kunnen komen (cf de ervaring met Natura 2000 op het land).
- [4] De FRDO stelt deze multi-actor aanpak op prijs, niet alleen vanuit de democratische bekommernis de burger en zijn organisaties nauwer te betrekken bij het beleid, maar ook omdat deze stakeholders de beleidsvoorstellen kunnen verrijken met aanvullende expertise. Verder meent de raad dat de implementatie van het Plan op verschillende niveaus vlotter zal verlopen gezien de betrokken partijen geraadpleegd zijn geweest bij de beleidsvoorbereiding.
- [5] De FRDO is van oordeel dat het ontwerp van Marien Ruimtelijk Plan (inclusief de vier bijlagen) in het algemeen een helder geformuleerd en stevig onderbouwd geheel vormt. Het is belangrijk dat ook in de toekomst de projecten in het kader van het MRP op een stevige wetenschappelijke basis berusten en er een navenante monitoring plaatsvindt. De raad stelt voor om in artikel 1 van het ontwerp van KB te verwijzen naar het wettelijke kader waaraan de vermelde definities ontleend zijn. Het zou tevens nuttig zijn om ook in de bijlagen een inleidend deel met definities op te nemen. Wat het milieueffectenrapport betreft, is de FRDO van mening dat het om een goed gedocumenteerd werkstuk gaat, maar dat het niet steeds duidelijk is op welke manier de niet-weerhouden alternatieven tot stand zijn gekomen en waarin het verschil tussen de alternatieven ligt.
- [6] Wat de duurtijd van het MRP betreft (2013-2019) is de FRDO van mening dat een periode van 6 jaar een aantal voordelen heeft – bijvoorbeeld inzake flexibiliteit om rekening te houden met gewijzigde omstandigheden in een nieuw plan. Toch zou het ook nuttig zijn om ook doelstellingen op langere termijn uitgebreider te formuleren dan in bijlage 2 van het ontwerp-MRP het geval is, onder meer om rekening te houden met de planningsduur en looptijd van sommige investeringen: de planning voor opbouw van de windenergiecapaciteit op zee tot 2050, de kustverdediging op nog langere termijn als reactie op de gevolgen van de klimaatverandering...

2.2 Specifieke opmerkingen

Opmerkingen inzake hernieuwbare energie

- [7] De FRDO heeft in diverse adviezen en fora de noodzaak onderstreept van een transitie naar een koolstofarme maatschappij. Dit impliceert drastische veranderingen in onze manier van produceren en consumeren. Inzetten op energie-efficiëntie en hernieuwbare energie is daar een wezenlijk aspect van, en in dit kader heeft de FRDO dan ook steeds de rol onderstreept van de ontwikkeling van o.a. off-shore windenergie. Zo vroeg de raad in zijn advies over het herstelbeleid van de federale regering specifiek voor wat de offshore windmolenparken betreft *“naast een waarborg van de overheid voor leningen aan dergelijke projecten die voldoende kredietwaardig zijn, ook een spoedprocedure wat de noodzakelijke vergunningen betreft. Het op korte termijn verwezenlijken van deze projecten is immers belangrijk om economische en sociale redenen, en beantwoordt aan de engagementen die ons land op het vlak van hernieuwbare energie aanging (13% hernieuwbare energie tegen 2020). In dit kader*

vraagt de FRDO de overheid ook garanties en faciliteiten te bieden waar het gaat om de koppeling van het Noordzeewindenergienet aan het inlandse distributienet.”²

- [8] In dit licht erkent de raad de in het MRP vermelde ruimtevoorziening voor windmolens, de doelstelling om tegen 2020 minimum 2000 MW aan geïnstalleerd vermogen te hebben in deze zone, evenals de plaatsing van het “stopcontact” op zee voor de realisatie van het Belgian Offshore Grid. Het is belangrijk dat dit laatste op een kosten-efficiënte manier gebeurt, en met een ruime toegankelijkheid.
- [9] De eventuele opslag van energie via een energie-atol, die nu door het MRP mogelijk wordt gemaakt, is volgens de FRDO eveneens een belangrijk element gezien dit kan bijdragen tot de technische efficiëntie van stroomwinning via windenergie. Bij de ontwikkeling ervan, dient men evenwel zorgvuldig de impact ervan te bekijken in andere domeinen – zowel milieu, visserij, toerisme als scheepvaart. Er is zowel aandacht nodig voor eventuele negatieve effecten (erosie, aanslibbing, zeestromingen, beperking visgebieden, hinder scheepvaartroutes ...) als voor mogelijke complementaire functies. Andere randvoorwaarden zijn het beheersen van de kostprijs van de elektriciteit voor afnemers en de open toekenningsvoorwaarden voor de constructie van een dergelijk atol.

Opmerkingen inzake biodiversiteit en natuurbehoud

- [10] Het MRP vermeldt als één van zijn doelstellingen dat de biodiversiteit in het mariene milieu beschermd, bewaard en waar nodig hersteld wordt. Het Plan bakent daarom mariene beschermingsgebieden af, waarin specifieke beheermaatregelen gelden en beperkingen voor andere activiteiten (zoals grindwinning en visserij). De FRDO onderschrijft de voorgestelde maatregelen, maar vreest dat ze niet afdoende zullen zijn om de doelstellingen van “Natura 2000”³ voor zeegebieden en die van de Europese biodiversiteitsstrategie en de kaderrichtlijn Mariene Strategie te halen.
- [11] In dit licht pleit de FRDO er voor real time closures (RTC's) voor paaikamers van vissen op te nemen in het MRP. Het gaat hier om zones die voor beperkte tijd afgesloten worden wanneer er paaizieke vissen, larven, of kleine vissen in dit gebied gesignaleerd zijn. Deze maatregel kan helpen om de aangroei van visbestanden te bevorderen, en kadert zowel in Natura 2000 (waarin paaikamers als instandhoudingsdoelstelling opgenomen zijn) als in die van het Gemeenschappelijk Visserij Beleid (visbestanden dienen zich op het niveau van de maximaal duurzame opbrengst te bevinden).
- [12] De FRDO vindt het positief dat het MRP flankerende milieumaatregelen voorstelt in zones waarin andere activiteiten plaatsvinden met een impact op de biodiversiteit. Zo is het de bedoeling de windmolenparken en het stopcontact op zee, die door zandverplaatsingen en habitatdestructie hoe dan ook een milieu-impact hebben, op een andere manier in te schakelen voor natuurbehoud. Zo kunnen ze een rol spelen in het Actieplan Zeehond, waarbij door de bouw van artificiële riffen allerlei vis- en andere diersoorten een veilige haven kunnen vinden. Ook het in § 5 vermelde energie-atol zou als natuurlijk strand een nieuwe biotoop kunnen vormen, onder meer als rustplaats voor beschermde vogels.

Opmerkingen inzake visserij

- [13] De FRDO heeft reeds herhaaldelijk gewezen op de nefaste ecologische, economische en sociale impact van de vermindering van visbestanden, en pleit voor een duurzame visserij. Zo vroeg de

² FRDO 2009a05 van 27 maart 2009, § 9

³ Zie <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>

raad in zijn advies over een duurzaam voedingssysteem dat “België actief op EU niveau zou ijveren voor een meer duurzame visvangst die rekening houdt met de capaciteit van visbestanden om zich te vernieuwen. Dit om overbevissing tegen te gaan. In eerste instantie is de raad van mening dat technieken die onomkeerbare schade veroorzaken aan het mariene milieu en vaak ook economisch niet efficiënt zijn (boomkorvisserij of het gebruik van sleepnetten) op termijn vervangen moeten worden door meer duurzame technieken.”⁴

- [14] De FRDO ondersteunt dan ook de ambitie van het MRP en de sector om de transitie te bevorderen naar een duurzame visserijvloot, de kleinschalige kustvisserij te behouden en een duurzame, geïntegreerde en weinig eutrofiërende aquacultuur te stimuleren (via een concessie in de zone voor hernieuwbare energie). Wat het verbod op bodemberoerende visserijtechnieken in zones 1, 2, 3 en 4 van het habitatrichtlijngebied “Vlaamse Banken” betreft, beveelt de FRDO aan de impact van alle visserijtechnieken uitgebreider te bestuderen en te behandelen dan in het Milieueffectenrapport van het MRP, gezien er in de visserijsector kennelijk nog discussie bestaat over dit thema.
- [15] Tenslotte is de raad van mening dat de regels die gelden voor Belgische vissers in het Belgische zeegebied, ook van toepassing zouden moeten zijn voor de schepen van de buurlanden in dit deel van de Noordzee, en dat terzake overleg met de buurlanden en met de Europese overheden een prioriteit vormt. Meer specifiek zou het MRP meer aandacht kunnen besteden aan het overleg met Nederland, niet enkel voor wat visserij betreft maar eveneens voor nautisch beheer, kustverdediging en natuurbehoud (o.a. de vlakte van Raan).

Opmerkingen inzake scheepvaart en grindwinning

- [16] Zoals het MRP noteert, vormt de Noordzee een knooppunt van scheepvaartroutes die voor onze havens van levensbelang zijn. De FRDO onderschrijft dan ook de doelstelling om op zee de veilige doorvaart en toegankelijkheid van alle Belgische havens te blijven garanderen, niet alleen voor de huidige maar ook voor de volgende generatie schepen, door voldoende brede en diepe vaarroutes te voorzien. In die optiek dient voor vaste constructies (zoals energie-atols) een locatie gekozen die zo min mogelijk hinder veroorzaakt voor de scheepvaart, en moet men erover waken dat een eventuele uitbreiding van de havens er niet door gehypothekeerd wordt.
- [17] Ook de ontginning van zand en grind is een belangrijke economische activiteit, als onmisbare grondstof voor de bouwnijverheid. De FRDO is het dan ook eens met de doelstelling voldoende zand- en grindontginningszones te voorzien in functie van de vraag naar bouwzand en -grind en in functie van kustverdedigingswerken, zowel om de aanvoer te verzekeren als om prijsstijgingen te voorkomen. Zoals het MRP vermeldt, dient hierbij de impact op de zeebodem en op de biodiversiteit afdoende opgevolgd te worden, zeker in de ecologisch gevoelige gebieden. De FRDO meent dat verder overleg hierover tussen de betrokken actoren nuttig zou kunnen zijn.

Opmerkingen inzake kustveiligheid

- [18] Vanuit zijn werking rond klimaatveranderingen en de impact ervan, onderschrijft de FRDO de doelstellingen inzake kustveiligheid.⁵ Het MRP verwijst hier ook naar het masterplan Kustveiligheid van de Vlaamse overheid⁶, maar het zou wenselijk zijn ook de relatie te verduidelijken met het plan

⁴ Cf FRDO [Advies duurzaam voedingssysteem](#) van 26 maart 2010, § 65, met verwijzing naar het [NOP \(Nationaal Operationeel Programma\) voor de Visserij](#) en de [adviesnota van de FRDO over het NOP](#).

⁵ Zie o.a. FRDO 2005a09 - [Advies over de gevolgen in België van klimaatverandering](#) : “Om het risico op overstromingen te beheersen, vraagt de FRDO dat de federale overheid rekening houdt met de gevolgen van de voorspelde klimaatverandering in zijn beleid inzake de Noordzee.” (§ 32)

⁶ Zie http://www.kustveiligheid.be/home.asp?TAAL_ID=1&ITEM_L1_ID=15

“Vlaamse Baaien”⁷, dat naast kustbescherming ook energieproductie beoogt. Het MRP vermeldt in bijlage 3 (acties tot uitvoering) wel dat overleg zal plaatsvinden tussen de (federale) minister van Noordzee en de Vlaamse minister bevoegd voor Kustveiligheid met betrekking tot de impact op het MRP van maatregelen inzake kustveiligheid. Zoals in vele andere domeinen is een goed overleg en gecoördineerd optreden tussen lokale, regionale en federale overheden hier wenselijk.

[19] Wat kustverdediging en de gevolgen van de klimaatverandering betreft, dient in het MRP ook aandacht te gaan naar de relatie tussen maatregelen inzake het Noordzeegebied en die voor het mondingsgebied van de Schelde. Tenslotte is de FRDO van mening dat er ook aandacht nodig is voor natuurlijke vormen van kustverdediging tegen zeespiegelstijging, met natuurlijke klimaatbuffers zoals duinen, natuurlijke stranden en intertidale gebieden.

Bijlage 1 Stemgerechtigde leden van de algemene vergadering die deelnamen aan de stemming over dit advies

- De ondervoorzitters:
M. Verjans , L. Cloots, O. Van der Maren
- 2 van de 3 vertegenwoordigers van de NGO's voor milieubescherming:
S. Leemans, M. Bienstman
- 2 van de 3 vertegenwoordigers van de NGO's voor ontwikkelingssamenwerking:
B. Gloire, V. Rigot
- 3 van de 6 vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties:
C. Rolin, D. Van Oudenhoven, B. De Wel
- 5 van de 6 vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties:
A. Nachtergaele, G. Vancronenburg, P. Vanden Abeele, F. Van Tiggelen, M-L. Semaille
- De 2 vertegenwoordigers van de jeugdorganisaties:
O. Beys, L. Fastrez

Totaal: 17 van de 24 stemgerechtigde leden

Bijlage 2

Vergaderingen voor de voorbereiding van dit advies

Vorbereidende werkgroepvergaderingen vonden plaats op 12 en 19 september 2013.

Bijlage 3

Deelnemers aan de voorbereiding van dit advies

⁷ Zie <http://www.vlaamsebaaien.com/>

Voorzitter

- Reinhart CEULEMANS

Stemgerechtigde leden FRDO en hun vertegenwoordigers

- Sofie BRUTSAERT (VBO)
- Robbert CASIER (Vlaamse Jeugdraad)
- Philippe CORNELIS (CSC)
- Nathalie DE SNIJDER (Natuurpunt)
- Franck HOLLANDER (WWF)
- Diana VAN OUDENHOVEN (CGSLB)

Wetenschappelijke raadgevers en uitgenodigde experts

- Marijn RABAUT (kabinet Vande Lanotte)
- Manu DESUTTER (Bijzondere Raadgevende Commissie Visserij CRB)

Secretariaat FRDO

- Jan DE SMEDT
- Koen MOERMAN